

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล บนฐานความคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียง*

Educational Management Guidelines for Digital Intelligence Development Based On Sufficiency Economy

นุชจรี ลอยหา**
พัศตร์วิภา โปธ์ศรี***
อุทิศ บำรุงชีพ****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลบนฐานคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงสำรวจ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 368 คน และกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกคือ ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลบนฐานคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 4 มิติ หรือ NUCH Dimensions ได้แก่ 1) N - Network for learning (การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี) 2) U - Ubiquitous learning (การจัดสภาพแวดล้อมให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกหนทุกแห่ง เพื่อพัฒนาให้มีความรู้คู่คุณธรรม) 3) C - Critical thinking (การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อเสริมสร้างความมีเหตุผล) 4) H - HyFlex sharing (การแบ่งปันการเรียนรู้โดยมีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทสังคมตามหลักความพอประมาณ)

คำสำคัญ : แนวทางการจัดการศึกษา/ ความฉลาดทางดิจิทัล/ เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of this study were to propose educational management guidelines for digital intelligence development based on sufficiency economy for secondary students in the school under Pathum Thani primary educational service area office 2. The mixed-methods research design was adopted for this study. The sample survey were 368 the secondary students and 15 key informants for in-depth interview. The research instruments consisted of questionnaire, which contained five-levels of rating scales and in-depth interview questions. The data were analyzed by using mean, standard deviation, and content analysis. Findings of the study were as follows:

*วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ดร. ภาควิชาการอาชีวศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร. ภาควิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

The educational management guidelines for digital intelligence development based on sufficiency economy consisted of 4 dimensions (NUCH Dimensions) : 1) N - Network for learning (network for learning to enhance good immunity) 2) U - Ubiquitous learning (ubiquitous learning for the development of knowledge and morality) 3) C - Critical thinking (the development of critical thinking skill to enhance reasonable) 4) H - HyFlex sharing (HyFlex sharing based on moderate and social context).

บทนำ

พลวัตของเทคโนโลยีดิจิทัลก่อให้เกิดมิติของสังคมไทยในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงมุ่งสู่เศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล โดยนโยบายและแผนพัฒนาประเทศไทย และได้กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในระยะยาวอย่างยั่งยืน ให้สอดคล้องกับการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ คือ การปฏิรูปประเทศไทยสู่ดิจิทัลไทยแลนด์ (Digital Thailand) ซึ่งหมายถึง ยุคที่ประเทศไทยสามารถสร้างสรรค์ และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม ข้อมูล ทุนมนุษย์และทรัพยากรอื่นใด เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) โดยยุทธศาสตร์ของนโยบายและแผนดังกล่าว ประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งนั้นคือ สร้างสังคมคุณภาพที่ทั่วถึงเท่าเทียมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลโดยมุ่งหวังที่จะลดความเหลื่อมล้ำทางโอกาสและมีการพัฒนาพลเมืองให้มีความฉลาดทางดิจิทัล การเข้าถึง และการรู้เท่าทันข้อมูล มีความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนทุกกลุ่มทุกช่วงวัยครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตลอดชีวิต

สารสนเทศจากสถาบันความฉลาดทางดิจิทัลในระดับนานาชาติของประเทศสิงคโปร์ กล่าวว่า ช่วงวัยแห่งการปรับตัวที่ต้องปลูกฝังและเป็นรากฐานของการพัฒนา นั้นคือ วัยเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการเกิดจากภัยสังคมสมัยใหม่เป็นอย่างมาก และจากผลการสำรวจประชากรไทยอายุ 6 ปีขึ้นไปประมาณ 62.6 ล้านคน พบว่า มีผู้ใช้คอมพิวเตอร์ 21.8 ล้านคน (ร้อยละ 34.9) ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 24.6 ล้านคน (ร้อยละ 39.3) และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ 49.6 ล้านคน (ร้อยละ 79.3) เมื่อพิจารณาแนวโน้มการใช้คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปในช่วงระยะเวลา 5 ปีระหว่างปี 2554-2558 พบว่า ผู้ใช้คอมพิวเตอร์มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 32.0 (จำนวน 19.9 ล้านคน) เป็นร้อยละ 34.9 (จำนวน 21.8 ล้านคน) ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 23.7 (จำนวน 14.8 ล้านคน) เป็นร้อยละ 39.3 (จำนวน 24.6 ล้านคน) ผู้ใช้โทรศัพท์มือถือเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 66.4 (จำนวน 41.4 ล้านคน) เป็นร้อยละ 79.3 (จำนวน 49.6 ล้านคน) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558) และจากการสำรวจของสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ปี 2560 ได้รายงานไว้ในปี 2560 นี้ช่วง 3 เดือนแรก พบผู้ป่วยเด็กและวัยรุ่นที่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีปัญหาพฤติกรรม และอาการเสพติดเกมอยู่ในระดับปานกลางถึงรุนแรง ที่ต้องเข้ารับการรักษาทางจิตเวชอย่างเร่งด่วน และต่อเนื่อง รวมจำนวน 53 คน ซึ่งเด็กกลุ่มนี้จะมีโรคร่วมทางจิตเวช อาทิเช่น โรคสมาธิสั้น โรคติดต่อด้านโรควิตกกังวลโรคซึมเศร้า โรคกลัวน้ำมือตากระตุก โรคบกพร่องทักษะการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังพบปัญหาพฤติกรรมการโกหก ขโมยเงิน เล่นการพนัน หนีเรียน ไม่ยอมไปโรงเรียน และหนีออกจากบ้าน ส่วนใหญ่พบในกลุ่มอายุ 14-16 ปีแนวโน้มพบอายุน้อยลงเรื่อย ๆ โดยจากการรายงานพบกรณีที่อายุน้อยที่สุดคือ 5 ขวบ ซึ่งสัมพันธ์กับปัญหาการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (กรมสุขภาพจิต, 2560)

ดังนั้นจึงต้องมีแนวทางการแก้ไขเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีทักษะความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence) ซึ่งความฉลาดทางดิจิทัลนั้นคือ กลุ่มทักษะความสามารถทางสังคมอารมณ์ และการรับรู้ ที่จะทำให้คนคน

หนึ่งสามารถเผชิญกับความท้าทายของชีวิตดิจิทัล และสามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตดิจิทัลได้ ความฉลาดทางดิจิทัลครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทักษะคิดและค่านิยมที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในฐานะสมาชิกของโลกออนไลน์ที่ประกอบด้วย การมีตัวตนบนโลกดิจิทัล การใช้ประโยชน์ทางดิจิทัล การอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัย การมีความมั่นคงในโลกดิจิทัล ความฉลาดทางอารมณ์บนโลกดิจิทัล การสื่อสารดิจิทัล สิทธิทางดิจิทัล และการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน, 2561 หน้า 3) โดยเป็นชุดของความสามารถด้านการรับรู้สติปัญญาอารมณ์และสังคมที่จะทำให้คนในยุคดิจิทัล (Digital Citizens) สามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายและปรับตัวให้เข้ากับยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม ที่จะทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่การสื่อสารแบบไร้พรมแดน ประชากรทุกเพศ ทุกวัยเข้าถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งในภavnานี้การทำให้เด็กและเยาวชนเปลี่ยนมุมมองต่อสื่อดิจิทัลว่าเป็นเครื่องมือหรือแพลตฟอร์มทางการศึกษาแพลตฟอร์มหนึ่ง มาสู่แนวคิดที่ว่าจะทำอย่างไรให้เด็กสามารถเอาตัวรอดและใช้ชีวิตอยู่ในโลกทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ได้อย่างเต็มภาคภูมินั้นเป็นเรื่องจำเป็นอย่างมาก ซึ่งการพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัลนั้นควรจะต้องพัฒนาใช้หลักคิดเพื่อให้ดำรงตนในสังคมปัจจุบันได้อย่างเข้มแข็ง หลักคิดที่สำคัญได้แก่ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่สำคัญจะต้องมี “สติ ปัญญา และความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2559)

จากที่กล่าวผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาดังกล่าวจึงสนใจศึกษาความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะความฉลาดทางดิจิทัลบนฐานคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์โดยมุ่งพัฒนา “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนามตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามความเหมาะสมและยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลบนฐานคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลบนฐานคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ครูผู้สอน ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านด้านจิตวิทยา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (criterion based selection) จากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (key informant) โดยพิจารณาจากภาระงานบทบาทหน้าที่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ข้อ เพื่อศึกษาบทบาทการศึกษาและแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลบนฐานคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

3. การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบประเด็นข้อคำถามว่ามีความถูกต้องทางภาษา ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) แล้วนำผลที่ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item Object Congruence: IOC) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC คือ ตั้งแต่ 0.50-1.00 รวม 4 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มาสร้างเป็นแนวทางพัฒนาบทบาท การศึกษาต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดิจิทัลสู่ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม และนำเสนอให้สถานศึกษาเพื่อเป็น แนวทางในการส่งเสริมและกำหนดนโยบายต่อไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. บทบาทของการศึกษาต่อการเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล ประกอบด้วย 4 ด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ด้านการเสริมสร้างองค์ความรู้ การศึกษาจะให้ความรู้และแนวทางในการปฏิบัติ / คำแนะนำเรื่อง การใช้ วิธีการเข้าถึงข้อมูล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าด้วยตัวเองจากสื่อดิจิทัลอย่างถูกต้องเพื่อให้ผู้เรียนรู้เท่าทันสื่อ ดิจิทัล และสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การศึกษาเป็นการแนะแนวหรือให้ข้อมูลเบื้องต้นในการใช้สื่อดิจิทัล เพื่อให้นักเรียนสามารถนำมาปรับ ใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสมกับช่วงวัย”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10 วันที่ 7 ตุลาคม 2562

“การศึกษาเป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12 วันที่ 11 ตุลาคม 2562

1.2 ด้านการเสริมสร้างทักษะการคิด การศึกษาจะเป็นเครื่องมือให้นักเรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่พบเจอในสื่อเทคโนโลยีและดิจิทัล แล้วสามารถนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้ ดัง ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การศึกษาเป็นเครื่องมือให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์ของการใช้สื่อทางดิจิทัล เพื่อการเสพสื่อทางดิจิทัลอย่างชาญฉลาด”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 วันที่ 5 ตุลาคม 2562

“การศึกษาเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เราค้นหาความรู้ เพื่อพัฒนาทักษะในด้านการคิด วิเคราะห์ และการใช้ สื่อดิจิทัลต่าง ๆ ให้ถูกต้องและเหมาะสมกับตัวเราเอง”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 วันที่ 4 ตุลาคม 2562

1.3 ด้านการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การศึกษาจะส่งเสริมให้โรงเรียนมีสัมพันธ์ภาพอันดีกับ ผู้ปกครองและชุมชน หรือเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง นักเรียน หรือชุมชนมีความเข้าใจในการ ดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียน และยังช่วยเหลือสนับสนุนให้สถานศึกษาในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยใช้สื่อดิจิทัลเป็น เครื่องมือ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“โรงเรียนควรจัดการเรียนที่เน้นให้นักเรียนรู้จักการสืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ตและสอนให้เลือกข้อมูลที่ นำเชื่อถือ แนะนำวิธีการหลีกเลี่ยงการใช้สื่อที่มีความเสี่ยงต่างๆ สอนให้นักเรียนใช้สื่อดิจิทัลมาต่อยอดจากความรู้ที่ได้ใน การเรียนในห้องสู่การมีอาชีพ มีรายได้ เช่น การขายของในเฟสบุ๊ค การเป็นยูทูปเบอร์ เป็นต้น นอกจากนี้ในห้องเรียน ควรมีกลุ่มโซเชียลไว้ช่วยให้ติดต่อกับเพื่อนกับครูเพื่อง่ายต่อการสื่อสารเรื่องต่างๆ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 วันที่ 4 ตุลาคม 2562

“การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล หากนักเรียนมีการปรับตัวอยู่ร่วมกับ สังคมในยุคดิจิทัลได้ เราควรให้โอกาสนักเรียนเผยแพร่ให้ชุมชน ผู้ปกครอง เพื่อให้ปรับตัวเข้ากับความจริงก้าวหน้า ทางด้านเทคโนโลยี และยังทำให้มีความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวอีกด้วย

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8 วันที่ 5 ตุลาคม 2562

1.4 ด้านการเสริมสร้างกระบวนการคิดกลทางสังคม การศึกษาจะพัฒนานักเรียนให้รู้จักและเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีความพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จากสื่อเทคโนโลยีและดิจิทัล พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียน เพราะเป็นส่วนช่วยให้การใช้โซเชียลหรือแพลตฟอร์มอื่น ๆ ได้อย่างปลอดภัย รวมทั้งทำให้เกิดการคัดกรองข่าวจากสื่อที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตต่าง ๆ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9 วันที่ 4 ตุลาคม 2562

“การศึกษาทำให้นักเรียนมีความรู้และสามารถสืบค้นข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม เป็นต้น แล้วนำมาใช้อย่างถูกต้อง”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 วันที่ 4 ตุลาคม 2562

2. แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล
ประกอบด้วย

2.1 ด้านการเสริมสร้างองค์ความรู้ จัดการศึกษาที่เน้นการให้ความรู้ทางเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล เน้นการค้นหาคำรู้ที่อยู่เสมอ ทันสมัย และทันต่อเหตุการณ์ พร้อมทั้งสร้างกฎกติกา มารยาทในการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และเตรียมความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลที่เหมาะสม ต้องส่งเสริมและพัฒนาให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ เพื่อเปลี่ยนแนวคิดและการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล และปรับวิธีการสอนในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่ผู้เรียน โดยใช้สื่อเทคโนโลยีและดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การจัดการศึกษานั้นควรที่จะจัดเนื้อหาวิชาที่เน้นการใช้สื่อดิจิทัลที่ถูกต้องเป็นรายวิชาเฉพาะ นอกจากนี้ควรมีการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนได้เห็นปัญหาหรือภัยที่เกิดขึ้นในสังคมและมีผู้ที่คอยช่วยแนะนำให้คำปรึกษา เพื่อให้นักเรียนใช้สื่อดิจิทัลได้อย่างปลอดภัย”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9 วันที่ 5 ตุลาคม 2562

“ควรจัดการศึกษาที่เน้นการให้ความรู้ทางเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล เน้นการค้นหาคำรู้ที่อยู่เสมอและทันต่อเหตุการณ์ แนะนำวิธีการเข้าถึงข้อมูล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าด้วยตัวเองได้ตลอดเวลา พร้อมทั้งส่งเสริมและพัฒนาให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ เพื่อเปลี่ยนแนวคิดและการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13 วันที่ 11 ตุลาคม 2562

2.2 ด้านการเสริมสร้างทักษะการคิด ฝึกทักษะให้นักเรียนมีความรู้ในการใช้อุปกรณ์ การค้นหาข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลอย่างรอบคอบและมีความระมัดระวัง เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้รู้เท่าทันโลกดิจิทัล จัดการเรียนที่เน้นแนะนำวิธีการเข้าถึงข้อมูล ความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าด้วยตัวเองได้ตลอดเวลา ฝึกให้นักเรียนมีเหตุผล รู้จักการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลให้ตรงตามต้องการใช้งาน แล้วนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้ จัดพื้นที่ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกัน ควรมีการปรับปรุงหรือทบทวนเนื้อหาในการเรียนการสอน เพื่อสร้างทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ และสามารถใช้ทักษะจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้รู้เท่าทันสังคมในยุคดิจิทัล โดยการจัดการศึกษาทางด้านดิจิทัลควรสอดแทรกแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสมกับวัย เน้นกิจกรรมที่นักเรียนสนใจ เช่น การศึกษาต้นไม้ อาจมีควอ

โค้ดให้นักเรียนได้สแกน ได้ศึกษาและเอามาปรับใช้ได้ในแต่ละรายวิชา เป็นต้น เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อดิจิทัลที่ถูกต้องและเกิดประโยชน์”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9 วันที่ 5 ตุลาคม 2562

“ควรจัดการศึกษาที่เน้นการให้ความรู้ทางเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล เน้นการค้นหาความรู้อยู่เสมอ ทันสมัย และทันต่อเหตุการณ์ แนะนำวิธีการเข้าถึงข้อมูล ความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าด้วยตัวเองได้ตลอดเวลา พร้อมทั้งส่งเสริมและพัฒนาให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ เพื่อเปลี่ยนแนวคิดและการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงในด้าน เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15 วันที่ 11 ตุลาคม 2562

2.3 ด้านการเสริมสร้างการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม รัฐควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อให้สถานศึกษาหรือนักเรียนสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ให้ความรู้เรื่องการสื่อสารข้อมูล และการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลควบคู่ไปกับคุณธรรม ในการตระหนักถึงการใช้งานเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลทั้งด้านคุณค่า ประโยชน์ และโทษด้วยความเหมาะสม ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“โรงเรียนควรจัดให้มีการเรียนรู้เพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต หรือสื่ออุปกรณ์ทางดิจิทัลต่างๆ ให้แนวคิดหรือคำแนะนำแก่เด็กนักเรียนในการใช้สื่อโซเชียล ให้เรียนรู้ข้อดี ข้อเสีย เพื่อให้นักเรียนแยกแยะว่าอันไหนจริง ไม่จริง ควรทำตามหรือไม่ เหมาะสม หรือไม่เหมาะสมอย่างไร จัดให้นักเรียนได้ใช้สื่ออย่างถูกต้อง ถูกวิธี เพื่อนำมาปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8 วันที่ 7 ตุลาคม 2562

“การจัดการศึกษาควรจัดให้นักเรียนมีการเรียนรู้อย่างแท้จริง เช่น การหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต นักเรียนสืบค้นข้อมูลได้ แต่เอามาใช้ไม่ได้ เป็นต้น เหมือนคุณครูที่โรงเรียน คนที่จะเก่งและสอนทางด้านดิจิทัลก็มีน้อย ไม่รู้เท่าทันเทคโนโลยี ในขณะที่รัฐผลักดันนักเรียนให้มีการพัฒนาในด้านนี้ แต่ครูยังไม่ได้รับการพัฒนาหรือพัฒนาน้อยเกินไป โดยเฉพาะโรงเรียนของรัฐ การจัดการศึกษารัฐควรเน้นการเปิดกว้างในการใช้เทคโนโลยีให้ทั่วถึง ลดภาระการใช้จ่าย เพื่อให้นักเรียนได้เข้าถึงสื่อดิจิทัลทุกคน จัดการศึกษาที่เน้นให้นักเรียนเกิดการอยากรู้ กระตุ้นหรือพัฒนาทักษะเบื้องต้นของนักเรียนเพื่อรักที่จะพัฒนาตัวเองให้เกิดความสนใจใฝ่รู้มากขึ้น”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11 วันที่ 7 ตุลาคม 2562

2.4 ด้านการเสริมสร้างการขัดเกลาทางสังคม ฝึกให้นักเรียนรู้จักการพอประมาณในการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับตนเอง โดยสร้างกฎกติกาการยาทาในการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ หรือเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับตนเอง ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

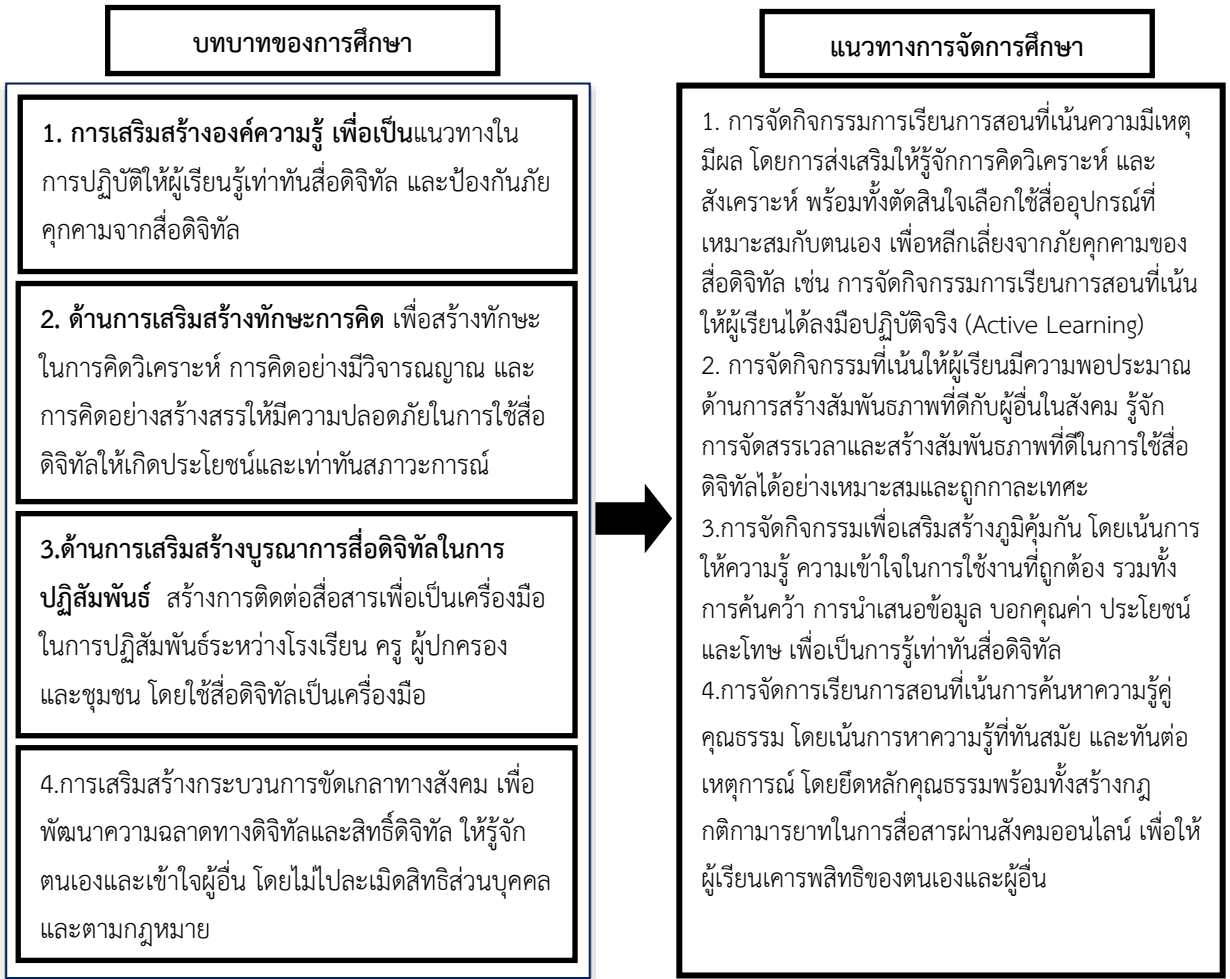
“การศึกษาเป็นการฝึกให้นักเรียนมีการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลให้ตรงตามความต้องการใช้งาน แล้วนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้ ฝึกให้นักเรียนมีความรอบคอบและระมัดระวังในการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล ฟังเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่นเสมอ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14 วันที่ 11 ตุลาคม 2562

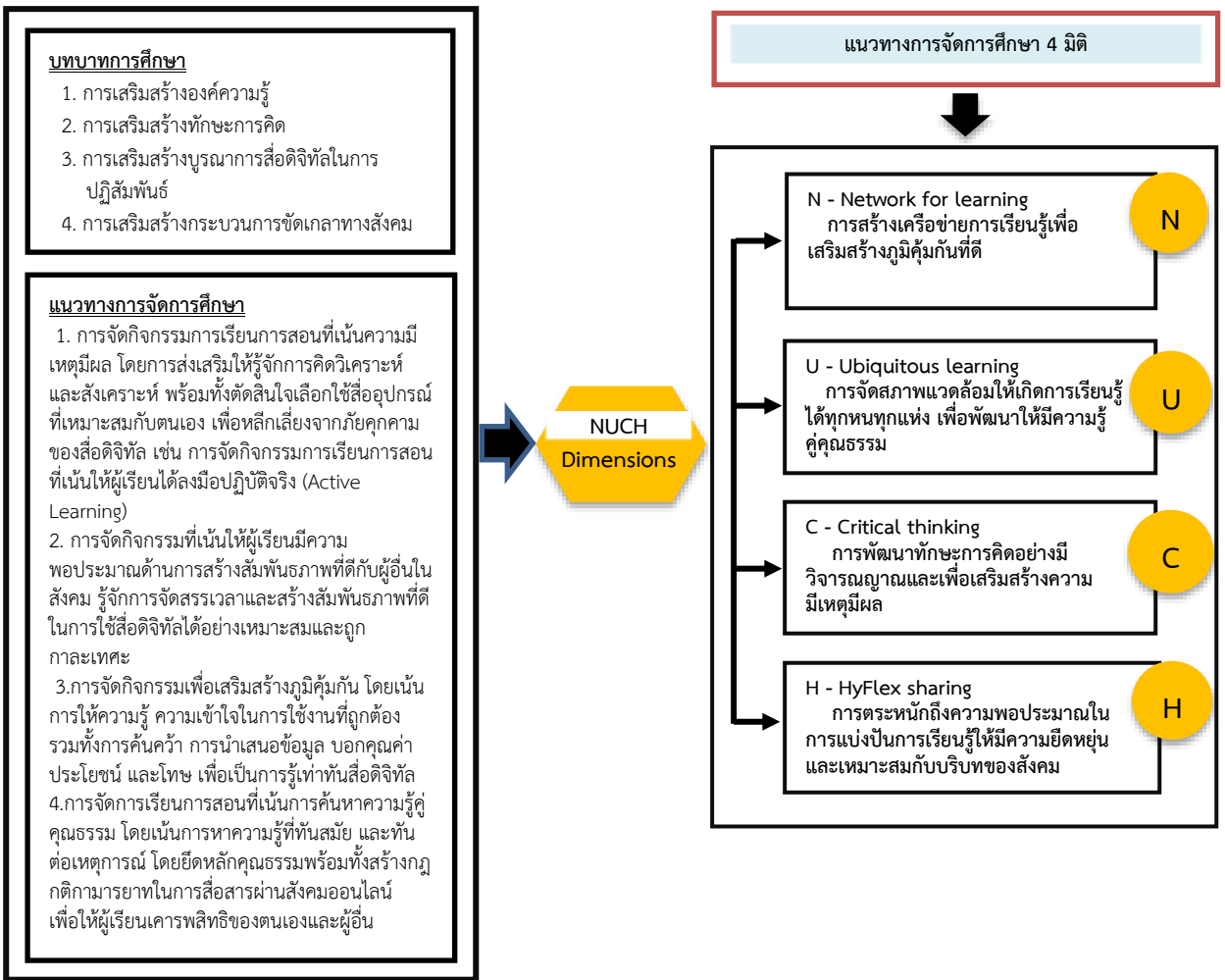
“การจัดการเรียนการสอนนั้นหลักสูตรการสอนควรเน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ โทษ ประโยชน์ รวมทั้งสอนให้รู้จักการวิเคราะห์ แยกแยะข้อเท็จจริง เพื่อให้นักเรียนนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็น การบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปด้วยในด้านความรู้ ความพอประมาณในการใช้ให้กับนักเรียน”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12 วันที่ 7 ตุลาคม 2562

จากการการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แนวทางการจัดการศึกษาตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล สามารถสรุปผลการสัมภาษณ์ข้างต้นสามารถสังเคราะห์บทบาทของการศึกษาต่อการเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล และแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล ของวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อ ตามกรอบแนวคิดข้อจำเป็นแห่งการหน้าที่ของทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม ซึ่งประกอบด้วย 1) การแสวงหาวิถีทางบรรลุวัตถุประสงค์ (Goal Attainment) ได้แก่ การเสริมสร้างองค์ความรู้ 2) การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ (Adaptation) การบูรณาการหรือการประสานกลมกลืน (Integration) การขัดเกลาและควบคุมทางสังคม (Latency) หรือ GAIL สรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

จากตารางการสรุปบทบาทและแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลบนฐานคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นการหาแนวทางจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลบนฐานคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้ตั้งแผนภาพที่ 4 ต่อไปนี้

จากแผนภาพที่ 2 แนวทางจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลบนฐานคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงสามารถอธิบายรายละเอียดแนวทางการจัดการศึกษา 4 มิติ NUCH Dimensions ดังรายละเอียดต่อไปนี้

N - Network for learning การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี

ส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนสารสนเทศเพื่อการทำความรู้จักและร่วมทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และแนวทางการร่วมเป็นคู่พัฒนาระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน โดยเน้นการให้ ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องควบคู่ไปกับการมีวินัยและความรับผิดชอบในการใช้งานสื่อดิจิทัล เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันรู้เท่าทัน สื่อ ส่งเสริมให้สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในสื่อดิจิทัล สำหรับการค้นคว้าหาความรู้ทุก ๆ ด้าน โดยต้อง คำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหาที่อาจจะทำให้เกิดความเสี่ยงด้านต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยในโลกดิจิทัล

U - Ubiquitous learning การจัดสภาพแวดล้อมให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกหนทุกแห่ง เพื่อพัฒนาให้มีความรู้คู่คุณธรรม

ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ในทุก ๆ ที่ทุกสถานการณ์ และทุกเวลา โดยผู้สอนปรับบทบาทเป็น ผู้สนับสนุนการเรียนรู้ ผู้อำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมการ เรียนรู้ด้วยตนเอง (Learner Center) โดยผู้สอนให้ผู้เรียนสามารถเลือกเนื้อหา สาระ และอุปกรณ์ ช่องทาง เครื่องมือ สื่อสังคมออนไลน์ในการเรียนรู้ได้โดยสะดวก ตามความถนัดและความพึงพอใจของตนเอง

C - Critical thinking การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและเพื่อเสริมสร้างควมมีเหตุผล

ส่งเสริมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) โดยใช้สื่อดิจิทัลต่างๆ สืบค้นข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ และคัดกรองข้อมูลประเภทต่างๆ พร้อมทั้งสอนให้ผู้เรียนจัดสรรเวลาในการใช้สื่อดิจิทัลให้พอประมาณเหมาะสมกับกาลเทศะและสถานการณ์ต่าง ๆ - ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โดยใช้สื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล รู้จักการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ แล้วนำมาสังเคราะห์ เพื่อหลีกเลี่ยงจากภัยคุกคามของสื่อดิจิทัล

H - HyFlex sharing การตระหนักถึงความพอประมาณในการแบ่งปันการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทของสังคม

ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบเผชิญหน้าและเรียนออนไลน์อย่างพอประมาณกับลักษณะบริบทของผู้เรียน เพื่อมุ่งให้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดการแบ่งปัน เอื้อเพื่อและเปิดใจในการเรียนรู้โดยผู้เรียนสามารถจัดสรรเวลาตามความพอใจ โดยกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นมีการใช้สื่อการสอนที่หลากหลายทั้งสื่อดิจิทัลออฟไลน์และสื่อดิจิทัลออนไลน์ต่าง ๆ ผ่านหน้าเว็บเพจในการปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การนำเสนอ วิดีทัศน์ออนไลน์ วิดีโอแอชริง ผ่านยูทูป (YouTube) การส่งเอกสารการบรรยายด้วยแพลตฟอร์มกูเกิลคลาวด์คอมพิวติ้ง (Google Cloud Computing) และผ่านแพลตฟอร์มเครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นต้น หรือกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) อย่างมีส่วนร่วม และได้ใช้กระบวนการคิด (Thinking System) รวมทั้งสามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ได้มากขึ้น เพื่อเป็นการให้นักเรียนเลือกเรียนตามความเหมาะสมของตนเอง

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลบนฐานความคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียง สามารถแบ่งได้ 4 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 N - Network for learning การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนสารสนเทศเพื่อการทำความรู้จักและร่วมทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และแนวทางการร่วมเป็นคู่พัฒนาระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน โดยเน้นการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องควบคู่ไปกับการมีวินัยและความรับผิดชอบในการใช้งานสื่อดิจิทัล เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันรู้เท่าทันสื่อ ส่งเสริมให้สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในสื่อดิจิทัล สำหรับการค้นคว้าหาความรู้ทุก ๆ ด้าน โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหาที่อาจจะทำให้เกิดความเสี่ยงด้านต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยในโลกดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของเสมอ สุวรรณโคและคณะ ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านวิชาการของโรงเรียนระดับประถมศึกษา กล่าวว่า การเสริมสร้างความร่วมมือของหน่วยงานทางการศึกษาในแต่ละระดับจนถึงโรงเรียนที่เป็นหน่วยปฏิบัติจำเป็นอย่างยิ่งต้องมีการทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อให้ความช่วยเหลือกันในด้านความรู้ ทรัพยากร และบุคคลในการดำเนินงานเพื่อให้ภารกิจในการจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จ โดยการอาศัยความร่วมมือกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานด้านวิชาการ ซึ่งมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งในด้านวิชาการในภาพรวมในพื้นที่นั้น ๆ

ด้านที่ 2 U - Ubiquitous learning การจัดสภาพแวดล้อมให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกหนทุกแห่ง เพื่อพัฒนาให้มีความรู้คู่คุณธรรม ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ในทุก ๆ ที่ทุกสถานการณ์ และทุกเวลา โดยผู้สอนปรับบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ ผู้อำนวยการความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learner Center) โดยผู้สอนให้ผู้เรียนสามารถเลือกเนื้อหา สาร และอุปกรณ์ ช่องทาง

เครื่องมือ สื่อสังคมออนไลน์ในการเรียนรู้ได้โดยสะดวก ตามความถนัดและความพึงพอใจของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของธนรัตน์ ธนากิจเจริญสุข (2559) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบยูบิควิตส์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่า การศึกษาผลการเรียนรู้แบบยูบิควิตส์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนตามรูปแบบการเรียนรู้แบบยูบิควิตส์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ด้านที่ 3 C - Critical thinking การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและเพื่อเสริมสร้างความมีเหตุผล ส่งเสริมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) โดยใช้สื่อดิจิทัลต่าง ๆ สืบค้นข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ และคัดกรองข้อมูลประเภทต่าง ๆ พร้อมทั้งสอนให้ผู้เรียนจัดสรรเวลาในการใช้สื่อดิจิทัลให้พอประมาณเหมาะสมกับภาระและสถานการณ์ต่าง ๆ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โดยใช้สื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล รู้จักการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ แล้วนำมาสังเคราะห์ เพื่อหลีกเลี่ยงจากภัยคุกคามของสื่อดิจิทัล

ด้านที่ 4 H - Hyflex sharing การตระหนักถึงความพอประมาณในการแบ่งปันการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทของสังคม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการเรียนในห้องเรียนและเรียนออนไลน์ โดยใช้การสอนออนไลน์ต่าง ๆ ผ่านหน้าเว็บเพจในการปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การนำเสนอ วิดีทัศน์ออนไลน์ การส่งเอกสารการบรรยาย เครื่องมือสังคมออนไลน์ เป็นต้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และได้ใช้กระบวนการคิด (Thinking System) รวมทั้งสามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ได้มากขึ้น เพื่อเป็นการให้นักเรียนเลือกเรียนตามความเหมาะสมของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมา รอดประพันธ์, วิเชียร อารังโสสถิตสกุล และสายฝน วิบูลรังสรรค์ (2559) ได้อธิบายว่า ควรมีการจัดหลักสูตรการส่งเสริมการเรียนรู้การรู้เท่าทันดิจิทัลที่มุ่งเน้นการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อป้องกันปัญหามากกว่าการมุ่งแก้ปัญหา ดังนั้นหลักสูตรการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนควรเป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้เรียน โดยสถาบันการศึกษาควรส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ให้นักเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. การจัดการเรียนจะต้องจัดการศึกษาที่เน้นการให้ความรู้ทางเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลที่ทันสมัย และทันต่อเหตุการณ์ แนะนำวิธีการเข้าถึงข้อมูลความรู้ที่ถูกต้อง
2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความฉลาดทางดิจิทัลในกลุ่มหลายช่วงวัย เช่น เด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน และผู้สูงอายุ เนื่องจากสภาพปัญหาของการใช้สื่อดิจิทัลในสังคมไทยค่อนข้างเสี่ยง จึงควรมีการศึกษาการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล หรือการรู้เท่าทันสื่อ
3. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีศึกษาความฉลาดทางดิจิทัลในด้านการสื่อสารดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนมีการสื่อสารข้อมูลผ่านสื่อดิจิทัลกับผู้อื่น และมีทักษะในการใช้ภาษาและคำพูดในการสื่อสารกันบนโลกดิจิทัลได้ถูกต้องเหมาะสมและถูกกาลเทศะ รวมทั้งมีความรู้ในการใช้ภาษาสากล เพื่อการติดต่อสื่อสารในโลกดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- พัคตรีวิภา โปธิศรี. (2561). แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*. 14(2), 242-252.
- พีระวิษณุ คำเจริญ และวีรพงษ์ พลนิกรกิจ. (2561). เด็กกับการรู้เท่าทันดิจิทัล. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 6(2), 22-31.
- ภัทริกา วงศ์อนันต์นนท์. (2557). พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 15(2), 173-178.
- มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน. (2561). *ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ Digital Intelligence)*. กรุงเทพฯ : นัชชาวัตน์.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2559). *เศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2562, เข้าถึงได้จาก https://www.chaipat.or.th/site_content/item/3579-2010-10-08-05-24-39.html
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). *นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561-2580*. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). *ร้อยละของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปที่มีโทรศัพท์มือถือ พ.ศ. 2559*. วันที่ค้นข้อมูล 10 กันยายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/Documents/info/Infographic59/16.ICT/1.ICT.pdf>